

Edukace žáků s PCH v hlavním proudu vzdělávání (inkluzivní vzdělávání)

Současné trendy ve vzdělávání

- **Inkluze**
- **Individualizace**
- **Všestranný rozvoj jedince** - vzdělávání se nevztahuje jen k rozvíjení rozumových schopností, ale také k:
 - osvojování sociálních dovedností
 - duchovních, morálních a estetických hodnot a žádoucích vztahů k okolí
 - k emocionálnímu a volnímu rozvoji
 - ke schopnosti uplatnit se v měnících se podmínkách zaměstnanosti

Povinnosti školy při individualizaci výuky

- 1) podmínky vzdělávání
- 2) poradenská pomoc
- 3) podmínky při ukončování
- 4) hodnocení
- 5) organizace a forma vzdělávání
- 6) asistent pedagoga

Podmínky efektivní výuky žáků s PCH

- Individuální nebo skupinová péče
- Přípravné a speciální třídy
- Využívání speciálně pedagogických metod a forem práce
- Nižší počet žáků ve třídách
- Prostorové uspořádání

- Obeznamenost pedagogů s problematikou PCH
- Případná tvorba vlastních učebnic
- Dva pedagogové ve výuce
- Spolupráce s odborníky

Bezpečné prostředí školy

- Posiluje **motivaci a zlepšuje neuropsychické předpoklady žáků i učitelů k plnění úkolů**
- Navozuje **pozitivní prožívání, snižuje riziko stresu a úzkostných stavů, posiluje sebehodnocení a sebevědomí**
- Působí na žáky **formativně**
- Zvyšuje **otevřenost a spolupráci žáků a rodičů**

Pravidlo 4x3 principů bezpečného prostředí

Týká se následujících oblastí:

- **Orientace žáka**
- **Dosažitelnost cílů**
- **Sociální začlenění**
- **Hodnocení**

Spolupráce s rodinou

- rodina je místem primární socializace
- škola je spolu s rodinou významným sociálním prostředím, je za socializaci spoluzodpovědná
- spolupráce školy a rodiny je nutná, měla by zahrnovat stálý kontakt a dobrý vztah

Překážky komunikace mezi školou a rodiči žáka s PCH

- Nezájem rodičů o život ve škole
- Komunikace omezená na problémy
- Vlastní zkušenost rodičů se školou a s ní spojené negativní pocity
- Obranná pozice rodičů

Poradenský systém

Přehled systému poradenství

- třídní učitel
- výchovný poradce
- metodik prevence sociálně patologických jevů
- školní psycholog
- speciální pedagog
- Pedagogicko psychologická poradna (PPP)
- Speciálně pedagogická centra (SPC)
- Středisko výchovné péče (SVP)

Legislativní ukotvení

- Zákon č. 49/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- Vyhláška č. 116/2011 Sb. kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláška 438/ 2005 kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve SVP
- Metodický pokyn upřesňující podmínky činnosti Středisek výchovné péče č. J.: 14 744/2007-24
- Příkaz ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č. 21/2007 k činnosti SVP

Poradenství ve škole

- **třídní učitel**
- **výchovný poradce** - učitelé, kteří na škole zároveň učí, profesní poradenství, prevence nejen výchovných problémů
- **metodik prevence sociálně patologických jevů** - prevence rizikových jevů (šikana, závislostní chování apod.), běžně učící učitel

- **školní speciální pedagog** – jeho přítomnost závisí na potřebách školy, působí na školách kde je integrován velký počet dětí s postižením
- **školní psycholog** - působí na specializovaných školách a na školách s velkým počtem dětí s problémy
 - přítomnost speciálního pedagoga a psychologa závisí na finančních možnostech školy
 - na mnohých školách také působí učitelé, kteří absolvovali různé kurzy a školení, takže mohou poskytovat pomoc v některých zaměřených oblastech (logopedický kurz, kurz pro pomoc dětem se specifickými poruchami učení)

Pedagogicko psychologická poradna (PPP)

- v předškolním věku zjišťování školní zralosti (podmínka odkladu školní docházky)
- diagnostika dětí s podezřením na SPU (méně často s jiným typem postižení), který vyžaduje integraci žáka (spolupráce se SPC)
- problémy jednotlivých žáků v průběhu školní docházky, případně ve třídě
- individuální pomoc při volbě povolání
- krátkodobé intervence i dlouhodobé vedení klientů
- možnost dlouhodobé spolupráce se školami (i preventivní působení)

psycholog

- vedoucím pracovníkem, diagnostika

speciální pedagog

- diagnostika a reedukace/ náprava (většinou SPU)

sociální pracovník

Speciálně pedagogická centra (SPC)

- určena dětem/ žákům s postižením (SPC dle konkrétní skupiny postižení)
- SPC jsou vázána zpravidla na jednotlivé specializované školy
- zabývají vedením a reedukací dětí s postižením, které jsou integrovány v běžných školách
- zpracovávají individuální učební plány (IVP) pro integrované děti a mládež

- spolupráce s učiteli na školami
- speciální péče SPC bývá dlouhodobá, po celou dobu školní docházky dítěte

psycholog

speciální pedagogové - specializovaní na různé druhy postižení

sociální pracovník

Středisko výchovné péče (SVP)

Cíle a úkoly

- prevence
- odstranění či zmírnění již vzniklých PCH
- eliminace prohlubování negativního dopadu PCH na sociální vztahy, spolupráce s rodinou
- intervence - rozvoj osobnosti, sebepoznání, sociálního chování, náprava problémů v učení
- spolupráce se školou
- spolupráce s ostatními institucemi

Cílový klient

- 3 – 19, event. 26 let (průměrný věk = 15 let)
- děti a mládež s rizikem či s projevy PCH a negativními jevy v sociálním vývoji
- jedinci propuštění z ÚV, OV při jejich integraci do společnosti – organizovány resocializační programy
- záškoláctví, nerespektování autorit (škola, domov), krádeže, kouření, útěky, šikana (agresor, oběť), vliv “závadové party“, lhaní, agresivní chování, experimenty (či konzumace) návykových látek
- kritériem zařazení je aktuální stav klienta (nesmí být aktuálně intoxikován, závislý na drogách, neměl by mít pozměněnou zdravotní neschopnost...pokud dojde k zranění atd. musí se nejdříve vyléčit, aby byla terapie účinná)
- výchovná skupina = max. 8 klientů, skupina je koedukovaná

Formy činnosti

- poradenské
- intervence – speciální pedagog – etoped, psycholog, sociální pracovník
- výchovně-konzultační pomoc všem, kdo se o problematiku PCH zajímají
- metodické vedení školských zařízení, ostatních poradenských pracovišť
- podpora a metodické vedení integrovaných žáků s PCH
- přímá preventivně výchovná péče – forma ambulantní x stacionární x internátní, forma individuální x skupinová

Pracovníci

- speciální pedagogové – učitelé (škola u internátního typu pobytu)
- speciální pedagog – etoped
- psycholog
- sociální pracovník
- vychovatelé – měli by mít speciálně pedagogické vzdělání (etopedie)
- všichni spolupracují na koncepci individuálního programu pomoci (program osobního rozvoje)

A) Ambulantní část

- klient = jedinec s rizikem či s projevy PCH, jedinec po propuštění z ÚV – žádost zákonného zástupce

úkoly

- prevence
- intervence a poradenství – přímá práce s klientem, rodiči
- diagnostika
- zpracování individuálního programu pomoci – může se jako doporučení dávat do školy, rodičům
- práce s rodinou
- metodická pomoc školám

- realizace probačních programů – veřejně prospěšné práce
- dochází tam klienti, kteří opustili internátní nebo stacionární část, 6 měsíců

B) Stacionární (celodenní)

- klient – jedinec s rizikem či s projevy PCH – smlouva s OZV

úkoly

- intervence a terapie
- výuka
- spec.ped. a ped.-psych. podpora (rozvoj osobnosti, sebepoznání, sociálního chování, poradenství při volbě vzdělávací cesty)
- spolupráce s kmenovou školou
- spolupráce s rodinou, či OZV (os. zodpovědná za výchovu)

C) Internátní

- klient – jedinec s PCH – smlouva OZV
- úkoly totožné jako u stacionární části
- pobyt v délce 2 měsíců, klienti internátní a stacionární části mají záměrně oddělený program
- po ukončení navazuje ambulantní péče (zpravidla 1 rok)

Alternativní cesty intervence PCHE

CESOP /Centrum sociální prevence

- otevřené internátní zařízení v Brně, od 15 do 25 let
 - při výchovných a výukových problémech
 - po skončení ústavní výchovy nebo výkonu trestu odnětí svobody
 - v sociální tísní a krizích a při konfliktech v rodině
 - v rozvoji sportovní a zájmové činnosti ve volném čase
- zřizovatelem a provozovatelem Magistrát města Brna
- smlouva s klientem na 6 měsíců (možno opakovaně prodlužovat nebo ukončit dříve)
- v zařízení pracují speciální pedagogové, psychologové a sociální pracovníci

služby

PROGRAM NEODKLADNÉ POMOCI

PROGRAM AZYLOVÉ PÉČE

PROGRAM PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ PÉČE

PROGRAM ZVÝŠENÉ VÝCHOVNÉ PÉČE

Nestátní sektor

- **Nestátní neziskové organizace / nevládní neziskové organizace**
- organizace nezřizovaná státem a na státu nezávislá, která je určena k obecně prospěšné činnosti nebo k neziskové činnosti pro soukromý prospěch
- „organizace, jejichž aktivity „zmírňují utrpení, podporují zájmy chudých, chrání životní prostředí, poskytují základní sociální služby nebo vedou k rozvoji komunit“ (Involving Nongovernmental Organizations World Bank-Supported Activities, 1989)
- NNO v ČR mohou být, pokud v nich nemá účast stát a nejsou na něm závislé
 - občanské sdružení (zákon č. 83/1990 Sb.)
 - občanská obecně prospěšná společnost (zákon č. 248/1995 Sb.)

- nadace nebo nadační fond (zákon č. 227/1997 Sb.)
- registrovaná církev nebo náboženská společnost (zákon č. 3/2002 Sb.)

Spondea

I. Krizové centrum

- děti a mladí lidé do 26 let, jejich rodiny, příbuzní a osoby blízké

Formy pomoci

- **ambulantní** – konzultace s psychologem, sociálně – právní poradenství, rodinná terapie, mediace, asistované kontakty rodičů s dětmi a asistovaná předávání
- konzultace prostřednictvím telefonu, emailu a chatu
- **pobytová** – krizová lůžka na dobu 1 -7 dní, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- **terénní** – preventivní práce na školách

II. Intervenční centrum Brno

- osoby ohrožené domácím násilím a pronásledováním, rodiny a osoby blízké

Formy pomoci

- **ambulantní** – psychologické, sociální a právní poradenství prostřednictvím telefonu, emailu, osobních konzultací nebo chatového poradenství.
- **pobytová** – krizová lůžka na 1 – 7 dní
- **terénní** – výjezdy k ohroženým osobám v odůvodněných případech domácího násilí

IQ ROMA servis

- bezplatné sociálně právní poradenství a vzdělávací a volnočasové služby osobám ohroženým sociálním vyloučením, především romského původu
- přímá práce s klienty – poskytování služeb lidem ohroženým sociálním vyloučením (především lidem romského původu) v nepříznivé sociální situaci a mají zájem ji sami řešit
- **služby**
 - **vzdělávací a volnočasové aktivity pro děti a dospívající** (i dospělé) - doučování, kurzy (např. administrativní dovednosti), kroužky (taneční, divadelní, fotokroužek, ...), společné exkurze, návštěvy kulturních představení, výlety apod.), trávení volného času v klubu
 - **sociálně právní poradenství**
 - **poradenství a asistence klientům** - bydlení, zaměstnání, vzdělání, dluhy, péče o děti, rodinné vztahy atd.

Ratolest Brno

- **pomoc sociálně znevýhodněným dětem, mladým lidem a rodinám v řešení nepříznivé životní situaci, předcházení této situaci** (rovné šance žít kvalitní život a začlenit se do společnosti)
- podpora a rozvoj dobrovolnictví
- děti a mladí lidé ve věku od 3 do 24 let s problémy se vztahy v rodině, vrstevníky, ve škole i širší společnosti
- klienti ohrožení ve svém vývoji a sociálním fungování, hrozí jim sociální vyloučení nebo selhání
 - neorganizovaná mládež v období dospívání
 - děti s problémy v rodině, ve škole nebo ve svém okolí
 - děti sociálně zanedbávané a z dysfunkčních rodin
 - děti a mladí lidé žijící v náhradní rodině nebo ústavním zařízení
 - děti a mladí lidé, kteří se dostali do konfliktu se zákonem
 - rodiny dlouhodobě se nacházející v krizové životní situaci, v jejímž důsledku je ohrožen zdravý vývoj dítěte

Některé konkrétní služby nejen NNO

- státní i nestátní zřizovatelé

Domy na půli cesty

- určená mladým lidem dospělým, kteří ukončili pobyt ve školských zařízeních pro výkon ÚV, OV a nemají zajištěné bydlení, ani rodinné zázemí, tj. mají problémy se začleněním do běžné společnosti

služby

- ubytování
- pomoc při řešení obtížných sociálních situací
- výcvik v psychosociálních dovednostech
- motivace k samostatnému životu ve společnosti

Nízkoprahový klub

- bez evidence (anonymita), bezplatnost, dobrovolnost docházky
- slouží rizikovým dětem a mládeží (tzv. děti ulice, děti s klíčem na krku)
- magistrát, městský úřad, nestátní organizace

služby

- alternativní trávení volného času
- sociální intervence
- podpora rozvoje samostatnosti a společenské zodpovědnosti
- aktivní podíl na tvorbě programů, chodu klubu

Webové stránky

- Neziskové organizace v ČR <http://www.neziskovky.cz/>
- Spondea <http://www.spondea.cz/>
- Ratolest Brno <http://www.ratolest.cz/o-nas.php>
- CESOP <http://www.cesop.xf.cz/final/index1.php?id=3>

Literatura a zdroje

- VOJTOVÁ, Věra. Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010
- VOJTOVÁ, Věra. Úvod do etopedie: texty k distančnímu vzdělávání. Brno: Paido – edice pedagogické literatury, 2008
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů